

SZLOVÁKIA PÉNZÜGYI GONDJAI

A HÁBORÚTÁNI KÉT ÉVTIZED végérvényesen bebizonyította, hogy a Kárpátok alatt és a Duna körül egyáltalán nem lehet államalapítást játékot játszani. A népek életének itt nagyon mélyen, a történelem mélyrétegeiben fekvő törvényei vannak. A népi élet itt tízévszázados fejlődés és alakulás eredménye, s az alaptörvények sokkal erősebbek itt, mint a világpolitika múló, mondhatnám: napi érdekei. Az egykori Csehszlovákia majdnem minden erőfeszítése arra irányult, hogy a cseh medence érdekeihez és rendszeréhez kösse a Magyarországtól elszakított területeket. A csehek állama geopolitikai és tízévszázados gazdasági-kulturális összefüggéseket akart semlegesíteni és ellensúlyozni. De ezt még akkor sem érte el, amikor ereje teljében volt. Tarján Ödön és Fali Endre könyvében („Magyarok, szlovákok és rutének a Duna völgyében“) nagyon érdekes adatokat találunk, melyek megvilágítják ezt a helyzetet. A szerzők megvizsgálták Szlovákia gazdasági kapcsolatait és áruforgalmát a cseh tartományokkal és Csonka-Magyarországgal. Vizsgálódásaikat az 1929-es, tehát a legnagyobb háborúutáni konjunktúrát felmutató esztendő adataival támasztották alá. A következő években a csehek felmondták a kereskedelmi egyezményt Magyarországgal, s így a harmincas esztendő kereskedelmi kapcsolatai már normálisaknak nem mondhatók. Az adatok szerint a pozsonyi és kassai vasútigazgatóság a történelmi országokba összesen 2,833.000 tonna árut szállított. Ugyanakkor a cseh tartományokból Szlovenszkó területére 2,400.000 tonna áru érkezett. A csehszlovák államvasutak összforgalma a belföldön 1929-ben 61,465.000 tonna áru volt, melyből Szlovenszkónak a történelmi országokba irányuló forgalma 4.65 százalék és a cseh tartományokból Szlovenszkóra irányuló forgalom pedig 3.9 százalék volt. Az egykori Szlovákia „kiviteli“ forgalmának 60 százaléka azonban a földrajzilag legközelebb fekvő területekre, tehát Magyarországra irányult. Az elszakított magyar területeknek tehát a cseh állam nyugati részével egészen minimális és jelentéktelen gazdasági kapcsolatai voltak. Közgazdasági szempontból nem is bírtak jelentőséggel. Ellenben ugyanakkor az elszakított területek a politikai és vámsorompók ellenére 1,698.630 tonna árut szállítottak Csonka-Magyarországnak.

Most még két körülményre szeretném felhívni a figyelmet. A cseh tartományokból 1929-ben 433.000 tonnával kevesebb áru ment Szlovákiába, mint fordítva. Ugyanakkor Szlovákia 1,398.630 tonnával több árut küldött Magyarországnak, mint Magyarország Szlovákiának. Szlovákia tehát mind a cseh tartományokkal, mind pedig Magyarországgal szemben aktív kereskedelmi mérleget mutatott fel 1929-ben. Csakhogy a Magyarországgal szembeni aktivitás háromszorosa a cseh tartományok felé irányuló szlovák áruforgalom aktivitásának. A szerzők igazat mondanak, amikor idézett könyvükben megállapítják: „Semmi sem igazolja jobban Szlovenszkó és Ruszinszkó természetes gazdasági gravitációját a magyar Alföld felé, mint az itt közölt adatok. Trianon csak az országhatárokat tudta megváltoztatni, de az egymásraultalság a természeti és földrajzi adottságok következtében továbbra is megmaradt.“

Szlovákia önállósulása természetesen új helyzetet teremt az államok egymásközi kapcsolataiban a Kárpátok alatt. De ami a legérdekesebb, éppen most lesz teljesen nyilvánvalóvá, hogy Szlovákia mennyire kiesik a nyugati országok, főleg pedig a cseh tartományok gazdasági rendszeréből. A régi Csehszlovákiában Szlovákia gazdasági kapcsolatai a cseh tartományokkal belföldi jellegűek voltak, éppen ezért az esetleges zavarok nem ütköztek

ki annyira. Most azonban az egykori belső gazdasági kapcsolatok külkereskedelmi kapcsolatokká változtak át. A rendellenességek most jobban szemünkbe ötlenek, s jelentőségük is egészen más értelmet nyer. Ismételjük csak el az adatot, mely szerint a cseh tartományok 433.000 tonnával kevesebb árut szállítottak Szlovákiába, mint Szlovákia a történelmi tartományokba. Más szóval úgy lehet ezt felfogni, hogy Szlovákia kivitele aktív volt a történelmi tartományokba. Ha megvizsgáljuk az önálló Szlovákia kiviteli és behozatali adatait, akkor azt látjuk, hogy most is ugyanez a helyzet az egykori cseh tartományok és Szlovákia külkereskedelmi forgalmában. A szlovák szakemberek ezt a tényt ki is emelték és Szlovákia gazdasági életképességét bizonyították vele. Csakhogy ez a kiviteli többlet akkor lenne reális és aktív tétele a szlovák külkereskedelemnek, ha devizákkal egyenlítenék ki, miután áruval nem lehet kiegyenlíteni. Ebben a vonatkozásban azonban óriási nehézségek merülnek fel. A szlovák kiviteli többletet nem tudják devizákkal kiegyenlíteni, tehát holt követelésekké változnak át, vagyis: „befagynak“. Ebben a pillanatban ütközik ki teljességgel, hogy Szlovákia kapcsolatai a cseh tartományokkal mennyire erőszakoltak és mesterségesek voltak. A szlovák állam még mindig igen súlyosan viseli ennek következményeit.

A „Szlovák“ című lap egyik április eleji száma közölte a Szlovák Nemzeti Bank kimutatását a protektorátussal szemben fennálló clearing-követelésekről. A kimutatás szerint ezek a követelések 1939 decemberéig elérték a félmilliárd, pontosan 508,985.000 szlovák koronát. Ugyanakkor Németországgal szemben is mutatkozik egy 254,576.000 szlovák koronát kitevő passzív tétel. Az együttes összeg Szlovákia külkereskedelmének 38,4 százalékát teszi ki. A protektorátussal szemben Szlovákia követelései a múlt esztendő júniusa óta állandóan emelkednek. A szlovák szakemberek nem is látják, miképpen lehetne behajtani ezeket a követeléseket. Krajcsovics szlovák közgazdász szerint a helyzet olyan súlyos, hogy a követelések rendezésétől függ Szlovákia fizetési számlájának rendbehozatala. Szerinte a nehézségeket még fokozza az is, hogy mind Németország, mind pedig a protektorátus esetében olyan országokról van szó, amelyeknek gazdasági szerkezete hasonlít Szlovákiáéhoz, tehát nem egészítik ki Szlovákia gazdasági struktúráját. „Ami nekünk kell, ugyanarra van szüksége a két országnak is, tehát a clearing-követelések behajtása csaknem teljesen lehetetlen“, állapította meg Krajcsovics.

A szlovák állam követelései, illetőleg külkereskedelmi kinnlevőségei folyton nőnek. A fentiek szerint ezek a kinnlevőségek 763,561.000 koronát tettek ki összesen. Karvas, a Szlovák Nemzeti Bank kormányzója kevéssel Krajcsovics adatainak közzlése után már 850 millió koronára teszi a clearing-követelések összegét, ő pontosabban meg is határozza ezeknek a követeléseknek nemzetgazdasági jelentőségét. A következőket állapítja meg beszámolójában, melyet a Szlovák Nemzeti Bank egyéves működéséről tartott. „Egész gazdasági életünk nagyon erősen érezte a forgótőke hiányát. Ez a hiány égy jött létre, hogy a szlovák ipar forgó-, illetőleg termelőtőkéjének legnagyobb része befagyott clearing-követeléssé változott a protektorátusban és Németországban. Nem vitás, hogy ez mennyire káros termelésünk üzembentartására, a tőkeképződésre és számos szociálpolitikai feladat végrehajtására nézve. A szlovák gazdasági élet érdekében a rendelkezésünkre álló minden eszközzel törekednünk kell e befagyott tételek mielőbbi likvidálására.“

Tehát arról van itt szó, hogy a szlovák ipar könnyen elvesztheti termelőtőkéjének nagyon tekintélyes részét. Ez a körülmény annál súlyosabb, mivel Szlovákia amúgyis nagyon tőkeszegény ország. A folyószámlabetétek, melyeket ipari forgótőkének kell tekinteni, tulajdonképpen csak 350 millió koroná-

val növekedtek az elmúlt esztendőben. A szlovák ipar egész forgótőkéje 1939-ben ezzel a növekedéssel 1 milliárd 900 millió szlovák koronára emelkedett. A befagyott külkereskedelmi követelések nagysága és nemzetgazdasági jelentősége csak akkor lesz világossá, ha a szlovák ipar forgótőkéjének összegével mérjük össze. Így tudhatjuk meg, hogy ezek a behajthatatlan kinnlevőségek máris a szlovák ipar forgótőkéjének 44 százalékát teszik ki. Karvas aggodalma tehát minden irányban jogosult, annál is inkább, mert a kinnlevőségek nem állanak meg annál az összegnél, amelyet maga említett beszámolójában. A legújabb kimutatások szerint újabb 27 millió koronával, tehát mintegy másfél százalékkal emelkedett a befagyott áruhitel. Ennek egyenes következménye az, hogy a vállalkozói kedv csökken, a pénz eltűnik és leromlik a pénzpiac. Karvas a tőke menekülését tekinti a szlovák gazdasági élet második legnagyobb bajának. Erős rendszabályokat követel azok ellen, akik nem vállalkoznak s a tőkéjüket eldugják. Az óvatos vállalkozót a szlovák közigazdaság ellenségének nevezi. De amikor ezt mondja, önmagával jut ellentétbe, mert a tőke eltűnése csak következmény, mégpedig a szlovák külkereskedelem nehézségeinek következménye. A tőke felbátorításához tehát mindenekelőtt nem jogi rendszabályok és szankciók, hanem a befagyott áruhitel realizálása szükséges. A Szlovák Nemzeti Bank mindent megtesz, hogy a vállalkozók és szállítók igényeit kielégítse, csak az a baj, hogy nem rendelkezik megfelelő aranyfedezettel. Éppen legutóbb kezdtek akciót a megfelelő aranyalap előteremtésére. Szakemberek azt ajánlották, hogy szedjék össze az országban a jegygyűrűket. Szlovákiában összesen 2,500.000 lakos él, ebből körülbelül 600.000 a házaspár. Ha ezek felajánlanák gyűrűiket, akkor 2500—3000 kilogramm aranyhoz lehetne jutni ezáltal. Ha még más ékszereket is felajánlanának, akkor ezzel újabb xooo kilogramm aranyhoz lehetne jutni. Így lehetne összehozni az önálló szlovák állam aranyalapját. Egyelőre azonban még üresek a Szlovák Nemzeti Bank szekrényei; a szállítókat és vállalkozókat csak papírpénzzel kártalanítják, melynek értékét az állam garantálja. Ez viszont veszélyes dolog, mert szükségszerűen inflációhoz vezet. Az infláció jelei árdrágítások formájában máris mutatkoznak.

A felsorolt jelenségek következményei beláthatatlanok, de azért levonhatunk belőlük következtetéseket. Úgy látjuk, hogy ezek a bajok sok tekintetben még a régi Csehszlovákia örökségéhez tartoznak. Ez a természetellenesen felépített ország kitepte az elszakított területeket gazdasági rendszerükből, de nem tudta helyettesíteni azt, amit politikai érdekeitől vezetettve lerombolt. A magyar királyság geopolitikai és termelőtechnikai kiegyensúlyozottságát helyettesíteni egyáltalán nem tudta. A fenti jelenségekben ez a tény bizonyosodik be egyre végzetesebben.

JÓCSIK LAJOS